

Vragenboekje

Voor dit examen zijn maximaal 86 punten te behalen; het examen bestaat uit 26 vragen en een vertaalopdracht.
Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 3–6 (*Na zijn overgrootvader t/m en dat gebeurde dan ook*)

1p 1 Leg uit dat deze opmerking kenmerkend is voor Herodotos' kijk op het menselijke bestaan.

2p 2 In hoeverre speelt in het geval van Apriës ook *hybris* een rol, gelet op wat in regel 14–36 wordt verteld?

Regel 6–7 *iets, waarover ik uitvoeriger zal spreken bij de geschiedenis van Libya*

2p 3 Leg uit dat een verwijzing als deze niet bewijst dat Herodotos vanaf het begin met een vooropgezet plan heeft gewerkt aan zijn omvangrijke geschiedwerk.

1p 4 Op welke vaardigheid van Amasis vertrouwde Apriës blijkens regel 14–16? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

2p 5 Hoe maakt Herodotos duidelijk dat Apriës ten onrechte heeft gerekend op de betrouwbaarheid van Amasis? Beantwoord de vraag door het citeren van twee Griekse tekstelementen uit regel 14–21 (*Πυθόμενος* t/m *έωυτόν*).

2p 6 Omschrijf in het Nederlands de twee handelingen die tegenover elkaar worden gesteld door *όμως δέ* in regel 22.

1p 7 Hoe blijkt uit de formulering van het Grieks vanaf regel 22 *όμως δέ* dat Herodotos een door anderen aan hem verteld verhaal rapporteert?

Regel 32–33 en 34–35 worden door H.L. van Dolen als volgt vertaald:

Toen deze ramptijd er nog eens bij kwam, mobiliseerde Apriës zijn huurlingen en trok tegen zijn onderdanen op. (...) Met hen ging hij op de Egyptenaren onder leiding van Amasis af die zich tegen „die buitenlanders” hadden gewapend.

1p 8 Op welk Grieks woord is de vertaling 'er nog eens bij' gebaseerd?

2p 9 Verklaar de aanhalingstekens die de vertaler gebruikt in „die buitenlanders”.

Tekst 2

Regel 2 *τὰ μὲν δὴ πρῶτα*

1p 10 Citeer uit het vervolg het Griekse tekstelement dat hiermee correspondeert.

Regel 7–8 *έσέβοντο μεγάλως*

2p 11 Vond Amasis dat terecht? Licht je antwoord toe.

Regel 10 *ένεμέειν τε καὶ ένουρέειν καὶ πόδας έναπονίζεσθαι* is uitgebreider dan wat Herodotos in regel 5–6 heeft gezegd (*τούς πόδας έναπενίζοντο*).

2p 12 Leg uit waarom die uitbreiding Amasis' redenering versterkt.

Regel 12 *τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι*

1p 13 Citeer een Grieks tekstelement uit het voorafgaande dat het tegenovergestelde aanduidt.

Regel 12–13 *τοιούτω μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τούς Αίγυπτίους*

2p 14 Leg uit dat een zin als deze kenmerkend is voor de manier waarop Herodotos zijn verhalen gewoonlijk structureert. Betrek in je antwoord een Grieks tekstelement uit het voorafgaande.

- Regel 13 ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν
- 2p 15 Een commentator proeft in dit tekstelement „lichte spot” van de Griek Herodotos. Leg uit wat deze commentator bedoelt.

Vergelijk tekst 2 met wat de latere historicus Diodorus Siculus over Amasis zegt: „Nadat Amasis de zaken betreffende het koninkrijk had geregeld zoals het hem het beste toescheen, heerste hij over de Egyptenaren overeenkomstig de wet en verkreeg hij grote waardering.”

- 2p 16 Diodorus geeft een andere verklaring voor de waardering die Amasis kreeg dan Herodotos. Leg dat uit; ga in op beide auteurs.

Diodorus Siculus heeft de volgende kritiek op Herodotos:

„Herodotos en bepaalde andere auteurs over Egyptische zaken praten er maar op los, omdat ze welbewust niet voor de waarheid kiezen maar voor het vertellen van sterke verhalen en het verzinnen van mythen, om zo hun publiek te vermaken. Dat alles zal ik achterwege laten, en alleen maar vertellen wat in de documenten bij de priesters van Egypte staat opgetekend en door mij zorgvuldig is onderzocht.”

- 3p 17 Formuleer een weerwoord op deze kritiek door een beschrijving te geven van Herodotos' werkwijze. Onderscheid in die werkwijze tenminste vier elementen.

Tekst 3

Volgens sommigen is Kleomenes na het eerdere gesprek dat hij met Aristagoras had, geneigd op diens verzoek in te gaan.

- 2p 18 Blijkt dat inderdaad uit zijn reactie in regel 1–3? Licht je antwoord toe.

Regel 5 τριῶν μηνῶν εἶναι τὴν ἄνοδον

- 2p 19 Citeer het Griekse tekstelement (vanaf regel 3) waarvan deze woorden de uitwerking zijn.

Regel 14 τῶν ἐδέετο

- 1p 20 Omschrijf in het Nederlands wat hiermee wordt bedoeld.

Regel 16–17 Πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξενικός, ἢν μὴ ἀποστὰς ἴης wordt door Van Dolen als volgt vertaald:

Papa, als u deze vreemde snoeshaan niet gauw de deur uit zet, brengt hij u nog op het slechte pad.

- 2p 21 Geef commentaar op Van Dolens weergave van οὐδὲ t/m παρὰ βασιλέα. Ga in op de vertaling en op het Grieks.

Regel 18–19 οὐδὲ t/m παρὰ βασιλέα

- 1p 22 Citeer het Griekse tekstelement uit regel 1–8 waaruit blijkt dat iets dergelijks hem al eerder is overkomen.

In regel 17–19 verbreekt Kleomenes het contact met Aristagoras op heel andere wijze dan hij dat in regel 7–8 heeft gedaan.

- 2p 23 Leg uit dat dit samenhangt met de inmiddels veranderde status van Aristagoras.

Over de episode van Aristagoras in Sparta is opgemerkt dat die uit een Spartaanse bron afkomstig is en een verontschuldigende bedoeling heeft.

- 1p 24 Waarvoor wilden de Spartanen zich dan verontschuldigen?

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Algemene vragen

„Geschiedschrijving lijkt te gedijen op puinhopen: opmerkelijk veel grote, klassieke geschiedschrijving is geschreven binnen twee of drie decennia na een ontwrichtende, historische catastrofe.”

2p 25 Leg uit dat deze uitspraak van toepassing is op het werk van Herodotos.

In een modern boek wordt Herodotos als volgt sprekend opgevoerd:

„In die tijd hoorde men in Athene veel spreken van een nieuwe stad die gesticht zou worden op de plaats waar eens de weelderig levende Sybariten hadden gewoond. Ofschoon ver in het Westen gelegen, had ook ik op mijn reizen door Azië de meest ongelooflijke verhalen gehoord van deze Zuid-Italische stad met Aziatische allure. Nu zou de stad, die door vijandelijke hand verwoest was, door de oude inwoners weer worden opgebouwd en de Grieken, aangespoord door de grote Pericles van Athene, zouden helpen.”

1p 26 Welke naam zou de weer opgebouwde stad krijgen?

Tekst 4

Bestudeer tekst 4 met de inleiding en de aantekeningen.

43p Vertaal regel 1–9.

Einde